

külföldről behozott művészeti termék a színes falinaptár volt, amelyet az indiánoknak termékeiket eladó külföldi cégek ingyen osztogattak. Az amerikai naptárakon kutyák, tájképek és félmeztelen nők voltak. Az indiánoknál azonban a kutyáknak csak használati értékük van. Tájat minden nap látnak, ezért az érdektelen volt számukra, a félmeztelen szőkéket pedig visszataszítónak találták. Az amerikai naptárak ezért népszerűtlenek voltak, ellentétben a német naptárakkal. A németek ugyanis vették a fáradságot és utánajártak az indiánok preferenciáinak.” (pp. 27–9)

A kötet második része a gyakorlat oldaláról közelíti meg az üzleti kommunikációt. A közbeékelte érdekességek, tapasztalatok és magyarázatok továbbra is szerves részei a fejezetek többségének. Jó megoldásnak tartottam, hogy a szerzők külön fejezetet szántak a kommunikációra történő felkészülés lehetséges módjainak a felvázolására. Az anyaggyűjtés megtervezésétől kezdve a könyvtárhatalmon és az internetes kereséssel kereszttel a fogalom- és elmetérképek készítéséig hasznos tippet kaphat az olvasó. Egy-egy fejezet foglalkozik az üzleti kommunikáció szóbeli és írásbeli formáival. Gyakorló üzletemberek is minden bizonnyal érdeklődéssel olvasnak majd a tárgyalási stratégiákról és taktikákról, nem beszélve a sikeres prezentáció legfontosabb ismérveiről. Az egyes írásbeli kommunikációs műfajok (például *álláshirdetés, önéletrajz, üzleti levél, szerződés, jegyzőkönyv*) rövid bemutatását minden esetben példaszöveg kíséri, gazdag mintanyagot biztosítva oktatóknak és diákoknak egyaránt. A gyűjtemény precizitását igazolja, hogy önéletrajzból három formátum is szerepel a könyvben: kronologikus, hagyományos és EU-konform. A szóbeli-írásbeli felosztást kiegészíti az elektronikus kommunikációról szóló fejezet, amelyben olyan fogalmakkal ismerkedhet meg az olvasó, mint például a *virtuális vállalat*, az *elektronikus szerződés* vagy a *mobilroda*. Nem hiszem, hogy magyarázatra szorul, mennyire fontos az üzleti kommunikáció elektronikus formáinak a

megismerése. Örvedetes, hogy az etikett és a protokoll üzleti világban érvényes szabályai is helyt kaptak a könyvben, akár csak az etikával kapcsolatos kérdések. Gondolatébresztőnek hadd idézzek egy feladatot az utóbbiak közül: „Ön egy vállalkozó, aki egy versenytársa cégét szeretné átvenni. Ahhoz, hogy megállapítsa, mekkora vételi ajánlatot tegyen, megbíz egy tanácsadót. A tanácsadó azután, hogy néhány statisztikát és adatot bemutat, azt mondja, hogy titokban szeretne beszélni a konkurens cég néhány alkalmazottjával, hogy jobban be tudja lőni az ajánlatot. A tanácsadó azt mondja, hogy ez a szokásos eljárás ezekben az esetekben. Engedélyezi Ön ezeket a beszélgetéseket?” (p. 291)

Könnyen áttekinthető, jól szerkesztett, hasznos könyv, érdemes kézbe venni.

Háhn Judit

Fóris Ágota – Pusztay János (szerk.)

Utak a terminológiához

(Terminologia et Corpora – Supplementum 1.)

Szombathely, 2006. 256 p.

A Berzsenyi Dániel Főiskola Uralisztikai Tanszékének és a Terminológiai Innovációs Központnak a közös sorozatában megjelent gyűjteményes kötet tizenegy tanulmányt tartalmaz a terminológia témaköréből. A tanulmányok szerzői a pécsi és a veszprémi egyetem nyelvészeti doktori programjának hallgatói. A kötetben szereplő tanulmányok megmutatják, hogy a doktoranduszok személyes érdeklődése és speciális szakismeretei milyen gyümölcsözően alkalmazhatóak nyelvészeti-terminológiai munkájukban.

B. Papp Eszter *Néhány színnév terminológiai vizsgálata* (pp. 7–25) című tanulmányában azt vizsgálja, hogy a különböző optikai tankönyvekben, egy kiadványszerkesztői kézikönyvben és a *Magyar Értelmező Szótárban* található színnevek jelentéstartománya

menyire fed egymást. A szerző megállapítja, hogy a színnevek köznyelvi jelentése nem mindig azonos a szaknyelvi nyelvhasználattal. A színnevek nem rendelkeznek univerzális jelleggel, jelentésük nem egyértelmű.

Bérces Edit dolgozata a *wellness* terminológiájával foglalkozik (pp. 26–59). Azért tartja fontosnak a szakterület terminusainak tanulmányozását, mert ez kiváló lehetőséget biztosít a nyelvi változások megfigyelésére. Harminc nyomtatott és online szótárban vizsgálta meg a *wellness* témakör szókincsét az alábbi szempontok szerint: a szócikkek felépítése, a címszó kiválasztás, a definíciók megadása a szócikkekben. Megállapítja, hogy ez a témakör még sok kutatóvalót tartogat számunkra, és hogy a sikeres szakmai kommunikáció érdekében fontos ennek az új szakterületnek a terminusait rögzíteni, katalogizálni és egységesíteni. A *wellness* szókészlet eredetéről szólva Bérces azt írja, hogy a *spinning* terminusban a feltaláló tulajdonnevét ismerjük fel (p. 38), de valójában – tudomásom szerint – ez a terminus a *to spin* (jelentése: *pörög, forog, száguld*) igéből ered.

Bérces Emese tanulmánya (pp. 60–79) a zenei szaknyelv egy részterületéről, a *tempójelzésekről* szól, s egy lehetséges osztályozási rendszert ír le. Négy csoportba sorolja a terminusokat: az elsőbe a csak a tempót érintő szavak tartoznak, a másodikba a metaforikus kifejezések, a harmadikba a bizonyos dolgokhoz, fogalmakhoz hasonlított egységek, a negyedikbe az egyéb tempójelzések. Külön tanulmányban tárgyalja és rendszerezi a lassításra vonatkozó jelzéseket.

Czékman Orsolya cikkében (pp. 80–93) a *matematikai terminusokat* vizsgálta különböző tankönyvekben. Felhívja a figyelmet arra, hogy a hazai tankönyvelemzésből hiányzik a fogalmi rendszer felépítésének vizsgálata. A matematika fogalmi és terminológiai rendszerét tartja a legkidolgozottabbnak, ezért esett választása a matematika-tankönyvekre. A *halmaz*, az *alapfogalom* és az *invariáns* terminusok jelentés-megadási módjait vizsgálta. Az előzetes várakozásokkal szemben

arra a megállapításra jutott, hogy a vizsgált terminusok definíciói alapvető értelmezési pontatlanságokat tartalmaznak. A köznyelvi szótárakban pontos meghatározásokat talált.

Dóla Mónika dolgozatában (pp. 94–116) az angol *formulaic language* terminust kísérel meg beilleszteni a magyar nyelvtudomány terminológiájába. Kiemeli, hogy a magyar és a nemzetközi nyelvtudomány más-más szempontból közelít az elemtöbbségek felé. Szükségesnek tartja a terminusok egységesítését és egy nem-fogalomként működő terminus keresését. Javaslatot tesz a magyarban a *formulaszerű nyelvhasználat* terminus elfogadására.

Marju Ilves az észtországi terminológiai munkálatokról írt tanulmányt (pp. 117–34). Kiemeli, hogy az észt függetlenség 1991-es visszaállítása óta jelentős változás történt a terminológiai kutatásokban: a szakszótárak számítógépen készülnek, terminológiai adatbázisokat és nyelvi korpuszokat hoztak létre, terminológiai bizottságok alakultak, az egyetemeken terminológiai témájú kurzusokat oktatnak. Az anyanyelv presztízse befolyásolja a nyelv működőképességét a különböző funkciókban. A szerző megemlíti, hogy Észtországban tartanak az angol nyelv térhódításától, és hogy felmerült az angol nyelvű oktatás részleges bevezetése az egyetemeken. Fontosnak tartja, hogy 2002-ben létrehozták a szaknyelvi tervezés adatbázisát.

Kántor Gyöngyi tanulmányának (pp. 135–59) a célja a *nem verbális kommunikáció* terminus meghatározása különböző tradíciók mentén. Áttekintést ad a *nem verbális kommunikációval* foglalkozó tudományterületekről. Elemzi a terminust mint lexémát, és definiálja: „a nem verbális kommunikáció olyan adott térben és időben megvalósuló közlésfolyamat, amely személyiségek (kommunikációs partnerek) között zajlik egy közös jelrendszer, de nem a nyelv segítségével éri el célját, a személyiségek tudati folyamatainak befolyásolását” (p. 154). A vizuális, az auditív, az audiovizuális és az érintéses kommunikáció a vizsgált terminus négy fajfoglalma.

Szöllősy Éva azt vizsgálja tanulmányában (pp. 160–80), hogy a *számítógép* terminus megszilárdulása hogyan tükröződik három periodikában, a *Magyar Tudományban*, a *Műszaki Életben* és a *Magyar Nyelvőrben*. Az 1960-as évektől a *számítógép* és a *számológép* terminusok párhuzamosan fordultak elő, végül a *számítógép* maradt meg. A magyar terminus a szakma művelőinek folyamatos közreműködésével alakult ki. A szerző lényeges megállapítása, hogy a *komputer* alak a szakmai lapokban nem volt használatos, mindig is magyar elnevezések között folyt a versengés.

V. Kiss Mónika azt tárgyalja dolgozatában (pp. 181–97), hogy hogyan változott a *szociolingvisztika* terminus értelmezése. Felvázolja, hogy milyen tényezők játszottak szerepet a szociolingvisztika megszületésében. Megvizsgálja a hazai és a külföldi szakirodalmi anyagot. Megállapítja, hogy ez a tudományág azért jött létre, mert hidat képezett a különböző tudományterületek között. Ismerteti a terminus szűkebb és tágabb értelmezését, s azt a következtetést vonja le, hogy nincs konszenzus ennek a tudományterületnek az értelmezésében. Kiemeli Cseresnyési László munkáját, aki koherens diszciplínaként értelmezi a szociolingvisztikát: ez a felfogás segíthet e tudomány önmeghatározásában.

Vargáné Kiss Katalin tanulmányának (pp. 198–218) az angol *bank*, *commercial bank* és *merchant bank* terminusok meghatározása és magyar megfelelőik megadása a célja köznyelvi és szaknyelvi szótárak, valamint bankügyi szakirodalom alapján. Megállapítja, hogy a *central bank*, a *commercial bank* és a *merchant bank* terminusok egymás kohíponimái. Javaslatot tesz a magyar megnevezésekre: a *commercial bank* kifejezés magyar megfelelője a *kereskedelmi bank*, a *merchant bank* terminusé a *befektetési bank*, a *central bank* terminusé a *jegybank* vagy a *központi bank*. A szerző előrevetíti az *univerzális bank* fogalmának a kialakulását. Felhívja a figyelmet arra, hogy a pénzpiac globalizálódása szükségessé teszi a terminológiai rendszer folyamatos továbbfejlesztését.

A kötetzáró tanulmányban (pp. 219–37) Fóris Ágota összefoglaló értékelést ad a kötetben szereplő munkákról. Kiemeli azt a tényt, hogy ezek a cikkek egységes terminológiai szemléletben végzett vizsgálatok alapján készültek. Fontosnak tartja azt, hogy a kutatások mintát mutatnak a terminológiai rendezés módszerére és hozzájárulhatnak a konkrét munkálatok megindításához. Három témakört emel ki: a szavak osztályozását, az idegen szó fogalmának értelmezését és a szinonima fogalmának értelmezését. A magyar nyelv egyik terminológiai hiányosságának azt tartja, hogy a fogalmak változását nem követte a terminológia pontosítása, újraértékelése. Napjainkra elmosódtak a szaknyelvek határai, tehát a terminusok rendszerét nem szakmák, hanem tárgykörök szerint lenne célszerű tárgyalni. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy a közfelfogással szemben a szaknyelvekben is találunk szinonimákat, különösen akkor, amikor a magyarítás során bevezetett és az idegen terminus párhuzamosan él egymás mellett. Napjaink terminusai egyre összetettebbek, tehát a jelentésmegadás is egyre komplexebb feladattá válik. Fóris rámutat arra, hogy a kötetben vizsgált terminusok jelentésmegadása sok esetben hiányos. A nyelvi megközelítés helyett fogalomalapú elemzésre van szükség. Végül megállapítja, hogy a terminológiai munkát nehezíti a forrásmunkák szűkös volta. Kevés szakszótár és adatbázis áll rendelkezésre, a köznyelvi szótárakra kell támaszkodni. Sajnálatos tény, hogy a szótárkiadás nem tud lépést tartani a fogalmi gazdagodással.

A kötet végén megtaláljuk a tanulmányok angol nyelvű tartalmi összefoglalóját (pp. 239–44) és az Uralisztika Tanszék publikációinak jegyzékét (pp. 248–52).

A kötet hasznos segítséget nyújt a témában elmélyülni kívánó hallgatók, a szaknyelvet oktatók és kutatók, valamint a fordítók számára, ezért jó szívvel ajánlom valamennyiüknek terminológiai ismereteik további elmélyítéséhez.

Csatlós Krisztina